

УДК 347.921.6

Голубева Немлі Юрлівна,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри цивільного процесу,
професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУДОВІ ВИТРАТИ: ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що інститут відшкодування судових витрат зазнав значних змін у новій редакції ЦПК, застосування законодавчих новел викликає певні утруднення у судовій практиці.

Серед досліджень останніх років можна назвати дослідження О.В. Богомол, Л.Є. Зуєвої, Л.Г. Глушенко, Ю.В. Білоусова, С.С. Боглі.

Метою цієї статті є аналіз проблем судової практики при розгляді питань, пов'язаних із визначенням складу, розміру судових витрат тощо.

Згідно з п. 12 ч. 3 ст. 2 ЦПК відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення, є однією з основних засад цивільного судочинства (хоча згідно ст. 141 ЦПК можливий інший розподіл судових витрат, навіть до позбавлення права на відшкодування судових витрат стороні, на користь якої ухвалено рішення, як реакція на її негідну (недобросовісну) поведінку під час судового процесу).

Згідно зі ст. 11 ЦПК суд визначає в межах, встановлених цим Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи, в тому числі й розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями.

Значення стягнення судових витрат в справедливому розмірі по кожній справі неможливо переоцінити.

По-перше, це справедливе покладення на особу, яка порушила права та інтереси іншої сторони, витрат на відновлення права правої сторони. Фактично – відшкодування збитків, які понесла сторона для відновлення свого права.

По-друге, стягнення судових витрат в справедливому розмірі знизить сутяжництво: подання необґрунтованих позовів, безперспективних позовів тощо, оскільки економічна вигода від недобросовісної поведінки знижується. Це спонукає в належний час виконувати договірні чи недоговірні зобов'язання, не порушувати права інших осіб з боку посадових осіб державних органів, які мають думати про можливі регресні позови з боку держави, яка відшкодує шкоду, завдану через некомпетентність чи недобросовісність чиновника тощо.

Якщо ми не відійдемо від практики нестягнення судових витрат чи стягнення їх у мінімальному, а не справедливому розмірі, то стимулюємо розповсюджену практику несплати боргів. Так, іноді вигідніше не виводити зі свого обороту гроші за поставлений товар чи послугу, дешевше відшкодувати позивачеві тільки судовий збір, оскільки обґрунтованість відшкодування витрат іншої сторони на юридичний супровід справи в суді часто ставиться під сумнів або відшкодовуються невеликі суми, тому недобросовісна сторона мало чим ризикує.

Ми не повинні заохочувати сутяжництво і зловживання процесуальними правами, необхідно позбавляти недобросовісних осіб інструментарію для зловживань.

Недобросовісні особи, повинні бути «покарані», в тому числі і обов'язком відшкодувати справедливі витрати сторони, що виграла. Відшкодування в повній мірі цих витрат підвищує і затребуваність нашої професії. Підвищенням відшкодування судових витрат буде винагороджена сумлінна права сторона і покарана недобросовісна неправда сторона.

По-третє, зросте повага до суду, збільшиться педантичність та уважність до судових процедур, якість документів, які подаються до суду, що дасть змогу виносити більш вмотивовані судові акти та в належний строк.

По-четверте, стягнення судових витрат в справедливому розмірі є гарантією отримання кваліфікованої правничої допомоги.

Вірно зазначено у постанові Верховного Суду від 5 вересня 2019 року у справі № 826/841/17, що метою стягнення витрат на правничу допомогу є не тільки компенсація стороні, на користь якої прийняте рішення, витрачених коштів, але і в певному сенсі спонукання суб'єкта владних повноважень утримуватися від подачі безпідставних заяв, скарг і своєчасно вчиняти дії, необхідні для поновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин. Такий висновок справедливий і для приватно-правових відносин.

Судові витрати несуть сторони, заявники. Не застосовується в Україні інститут фінансування процесу третьою стороною (third-party funding), який має розповсюдження в країнах загального права. Йдеться про сторонніх для процесу осіб, які беруть на себе фінансування судових витрат, очікуючи отримання доходу від виграних справ, тобто інвесторів судових процесів (не плутати із третіми особами у цивільному процесі).

Судові витрати поділяються на дві групи: 1) судовий збір; 2) витрати, пов'язані із розглядом справи. Судові витрати, що пов'язані з розглядом справи, несуть сторони конкретної справи та, в окремих випадках, держава.

Правові засади справляння судового збору, платників, об'єкти та розміри ставок судового збору, порядок сплати, звільнення від сплати та повернення судового збору визначає Закон України «Про судовий збір».

Згідно практики Європейського суду з прав людини вимога сплатити судовий збір не порушує право заявників на доступ до правосуддя, оскільки судовий збір – це певний законний обмежувальний захід, який є формою регулювання доступу до суду, а також попередження подання необґрунтованих і безпідставних позовів та перенавантаження судів.

Об'єкти справляння судового збору та розміри ставок судового збору встановлені у ст.ст. 3 та 4 Закону України «Про судовий збір».

Судовий збір справляється:

1) за подання до суду позовної заяви та іншої заяви, передбаченої процесуальним законодав-

ством. Так, згідно ч. 4 ст. 177 ЦПК до позовної заяви додаються документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, що підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону. У разі необхідності до позовної заяви додаються клопотання та заяви позивача про звільнення (відстрочення, зменшення) від сплати судового збору, про призначення експертизи, витребування доказів тощо.

Згідно зі ст. 117 ЦПК за подання заяви про забезпечення доказів, а також згідно ст. 151 ЦПК за подання заяви про забезпечення позову сплачується судовий збір, а документ, що підтверджує сплату судового збору, додається до відповідної заяви. Згідно зі ст. 163 ЦПК до заяви про видачу судового наказу додається документ про сплату судового збору та згідно ч. 6 ст. 285 до заяви про перегляд заочного рішення додається документ про сплату судового збору.

До заяви про скасування судового наказу також додається документ про сплату судового збору (ч. 5 ст. 170 ЦПК). Тут маємо зазначити, що маємо суттєві розбіжності закону у питанні необхідності сплати судового збору при поданні заяви про скасування судового наказу. Так, у зазначеній статті ЦПК йдеться про необхідність сплати судового збору, а у п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про судовий збір» зазначено, що судовий збір не справляється за подання заяви про скасування судового наказу. У цьому ж законі, у ст. 4, визначений розмір судового збору за подання заяви скасування судового наказу – 0,05 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. З огляду на те, що остання редакція ч. 5 ст. 170 ЦПК та ст. 4 Закону України «Про судовий збір» прийнята пізніше, ніж п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про судовий збір», маємо визнати необхідність сплати судового збору за подання заяви про скасування судового наказу. Законодавець має виключити положення п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про судовий збір» для запобігання різного тлумачення закону.

2) за подання до суду апеляційної і касаційної скарги на судові рішення, заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, заяви про скасування рішення третейського суду, заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду та заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України. Так, згідно до п. 3 ч. 4 ст. 356 ЦПК до апеляційної скарги додаються документи, що підтверджують сплату

судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, які підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону. До заяви про приєднання до апеляційної скарги (ч. 3 ст. 363 ЦПК), до касаційної скарги (п.3 ч. 4 ст. 392 ЦПК), до заяви про приєднання до касаційної скарги (ч. 3 ст. 397 ЦПК), до заяви про перегляд судових рішень суду за нововиявленими або виключними обставинами (ч. 3 ст. 426 ЦПК), до заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу (ч. 4 ст. 455 ЦПК), до заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу (ч. 4 ст. 476 ЦПК), до заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду (ч. 3 ст. 484 ЦПК) додаються документ про сплату судового збору.

3) за видачу судами документів. Згідно ст. 4 Закону України «Про судовий збір» за видачу в електронному вигляді копії технічного запису судового засідання стягується плата у розмірі 0,03 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб; за виготовлення копій документів, долучених до справи – 0,003 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб за кожний аркуш копії.

4) у разі ухвалення судового рішення, передбаченого цим Законом.

Стаття 3 Закону України «Про судовий збір» визначає випадки, коли судовий збір не справляється взагалі. Порядок сплати, повернення і звільнення від сплати судового збору встановлюються у ст.ст. 5–8 Закону України «Про судовий збір».

Наприклад, від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються позивачі – у справах про стягнення заробітної плати та поновлення на роботі.

Так, у Постанові Великої Палати Верховного Суду 30.01.2019 р. у справі № 910/4518/16 зазначено, що пільга щодо сплати судового збору, передбачена пунктом 1 частини першої ст. 5 Закону України «Про судовий збір», згідно з якою від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються позивачі – у справах про стягнення заробітної плати та поновлення на роботі, не поширюється на вимоги позивачів про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні під час розгляду таких справ в усіх судових інстанціях, оскільки за змістом приписів ст. 94, 116, 117 Кодексу законів про працю України та статей 1, 2 Закону України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР «Про оплату праці»

середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні за своєю правовою природою є спеціальним видом відповідальності роботодавця, спрямованим на захист прав звільнених працівників щодо отримання ними в передбачений законом строк винагороди за виконану роботу (усіх виплат, на отримання яких працівники мають право згідно з умовами трудового договору і відповідно до державних гарантій), який нараховується у розмірі середнього заробітку та не входить до структури заробітної плати.

Щодо учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності, Героїв України у Законі зазначено про звільнення від сплати судового збору за спеціальною умовою – «у справах, пов'язаних із порушенням їхніх прав». Але Верховний Суд зазначив, що цей вислів підлягає розширеному тлумаченню. Так, Апеляційний суд визнав апеляційну скаргу позивача у справі про стягнення майнової та моральної шкоди, спричиненої джерелом підвищеної небезпеки, неподаною та повернув її заявнику. Але Верховний Суд зазначив, що закон не містить посилань на те, що позов має бути заявлений лише з підстав порушення прав та законних інтересів позивача саме як учасника бойових дій, а також у ній прямо та чітко не зазначено, що справа має стосуватись порушених прав саме позивача, що має статус учасника бойових дій, без уточнення характеру такого права та підстав його порушення. Звужене тлумачення п. 13 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір» є неправильним у контексті застосування принципу верховенства права (постанова Верховного Суду від 27 червня 2018 р. у справі № 572/2088/17).

Щодо сплати судового збору **споживачами** існує протилежна судова практика. У постановвах Верховного Суду України від 06.09.2017 р. у справі № 6-185цс17 та від 11.10.2017 р. у справі № 6-916цс17 висловлена правова позиція про те, що **споживач звільняється від сплати судового збору лише при поданні позовної заяви і має сплатити судовий збір за подання до суду, зокрема апеляційної скарги**, оскільки Закон України «Про судовий збір» є спеціальним законом, який регулює питання сплати судового збору, тому Закон України «Про захист прав споживачів», ст. 22 якого передбачає звільнення споживачів від сплати судового збору, до цих правовідносин не застосовується.

Відступаючи від практики Верховного Суду України, колегія суддів Великої Палати Верховного Суду в постанові від 21.03.2018 р. у справі

№ 761/24881/16-ц вказала, що порушені права можуть захищатись як у суді першої інстанції (при пред'явленні позову), так і на наступних стадіях цивільного процесу, а саме при апеляційному перегляді. Ці **стадії судового захисту є єдиним цивільним процесом**, завдання якого є справедливий розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушеного права (ст. 22 «Про захист прав споживачів», ст. 1 ЦПК України у редакції на час постановлення оскарженої ухвали, ст. 2 ЦПК України у редакції на час розгляду справи Верховним Судом).

Верховний Суд вирішив колізію на користь споживачів між законами, яка дозволила раніше вважати, що оскільки в спеціальному законі про судовий збір споживачі не вказані серед осіб, що мають пільги в оплаті судового збору, а тому мають сплачувати судовий збір. Так, не дивлячись на те, що у ст. 5 Закону України «Про судовий збір» визначено перелік пільг щодо сплати судового збору, проте системний і комплексний аналіз зазначеного Закону і ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» дає правові підстави зробити висновок про те, що сама по собі відсутність такої категорії осіб у переліку осіб, які мають пільги щодо сплати судового збору, встановленому у ст. 5 Закону України «Про судовий збір», не може безумовно означати, що споживачі такої пільги не мають, оскільки зазначена пільга встановлена спеціальним законом, який гарантує реалізацію та захист прав споживачів. За основу приймається те, що ст. 5 Закону України «Про судовий збір» не містить вичерпного переліку осіб, яким надано пільги щодо сплати судового збору, як і не містить позиції про те, що пільги надаються лише за пред'явлення позову. Спеціальним законом передбачено, що споживачі звільняються від сплати судового збору за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав (ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів»). Відповідно до Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про судовий збір» у ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» слова «державного мита» замінені словами «судового збору». Отже, при прийнятті Закону України «Про судовий збір» законодавець передбачив можливість застосування Закону України «Про захист прав споживачів» при визначенні пільг певних категорій осіб щодо сплати судового збору (постанова Верховного Суду у справі № 372/1826/15-ц).

За участі у справі споживача, необхідно розрізняти суть спору: чи направлений він на захист прав особи як споживача.

Наприклад, якщо кредитор споживача вимагає сплати боргу за договором, такий спір не може вважатися як такий, що направлений на захист прав споживача, а тому за апеляційне чи касаційне оскарження споживач має (наприклад, постанова Верховного Суду у справі № 372/1826/15-ц).

На підтвердження сплати судового збору необхідно суду надати документ, що підтверджує його сплату. Судовий збір перераховується у безготівковій або готівковій формі. На цей час є можливість сплати онлайн за розрахунком, що здійснюється на спеціальній сторінці сайту «Судова влада» (<https://court.gov.ua>). Засобами електронного кабінету користувача електронного суду сума судового збору за подачу заяви розраховується автоматично. Є можливість онлайн оплати судового збору.

Валютою платежу судового збору є гривня. Судовий збір за подання позовної заяви до суду сплачується в розмірі, визначеному з урахуванням ціни позову. Законом передбачений ставки судового збору за подання вимог немайнового характеру. Наприклад, Верховний Суд у постанові від 20 лютого 2019 р. у справі № 202/2994/16-ц постановив стягнути із скаржника на користь держави судовий збір, зазначаючи, що подана у липні 2016 р. позовна заява ОСОБА_5 містить чотири вимоги немайнового характеру (про встановлення факту спільного проживання однією сім'єю; визнання спадкоємницею четвертої черги за законом; визнання недійсними двох договорів купівлі-продажу зі скасуванням державної реєстрації права власності) та одну вимогу майнового характеру (про визнання права власності на домоволодіння – ринкова вартість об'єкта оцінки становить 147 852,00 грн). Поданий у листопаді 2016 року зустрічний позов ОСОБА_7 містить одну вимогу немайнового характеру (про усунення перешкод у користуванні майном). У зв'язку з тим, що оскаржено в касаційному порядку судові рішення, ухвалені за наслідками розгляду позову ОСОБА_5 та зустрічного позову ОСОБА_7, за подання касаційної скарги необхідно було сплатити судовий збір у загальному розмірі 8 469,04 грн (551,20 грн + 551,20 грн + 551,20 грн + 551,20 грн + 1 478,52 грн + 551,20 грн) * 200%.

У Постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 жовтня 2014 р. № 10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» містяться роз'яснення щодо різних проблемних питань визначення розміру судового збору [1].

Щодо розміру ставок судового збору за подання позовів про звернення стягнення на заставлене майно Верховний Суд зазначив, що зміст заявленої вимоги про звернення стягнення на майно ґрунтується на наявності грошових вимог позивача до відповідача на підставі окремого договору, наслідком задоволення таких вимог і виконання судового рішення є припинення грошових вимог позивача. Отже, позовні вимоги про звернення стягнення на заставлене майно мають вартісну оцінку, майновий характер і розмір ставок судового збору за їх подання визначається за вимогами ст. 4 Закону України «Про судовий збір», виходячи з розміру грошових вимог позивача, на задоволення яких спрямовано позов. ВП ВС вважає, що висновок Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладений в постанові від 23 січня 2018 р. у справі № 2-340/461/16-ц про те, що при зверненні до суду з позовом про звернення стягнення на предмет іпотеки судовий збір має сплачуватися як за вимогу немайнового характеру, суперечить висновкам, сформульованим під час розгляду цієї справи, а тому визнала за необхідне відступити від нього (постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 лютого 2019 р. у справі № 907/9/17).

Щодо належності позовної вимоги про відшкодування моральної шкоди до вимог майнового чи немайнового характеру, зазначимо, що необхідно розрізняти саму моральну шкоду та порядок її відшкодування. Моральна шкода проявляється у немайновій сфері життєдіяльності. Отже моральна шкода має очевидно немайновий характер, що й відображено у самій її назві.

Водночас загальноновизнаним є той факт, що надати адекватну компенсацію моральної шкоди у немайновій сфері неможливо, оскільки неможливо примусово відновити психоемоційний стан людини, як він був до порушення права, принаймні відсутні єдині стандартизовані способи для цього, придатні для застосування судом.

У зв'язку із цим чинне цивільне законодавство передбачає можливість надання майнової компенсації за понесені потерпілою особою втрати немайнового характеру. Так, відповідно до ч. 3 ст. 23 ЦК України моральна шкода відшкодовується грішми, іншим майном або в інший спосіб. Тобто на відміну від самої моральної шкоди, яка носить немайновий характер, відшкодування такої шкоди здійснюється у майновій сфері. Отже характер позовної вимоги (майновий чи немайновий) в першу чергу залежить не від того, яку шкоду (майнову чи немайнову) він призваний компен-

сувати, а від того, чи передбачає така вимога як наслідок її задоволення збільшення майнової сфери позивача (стягнення грошових коштів, витребування майна, визнання права на майно тощо). Якщо передбачає, то має місце вимога майнового характеру. Необхідною ознакою позовної вимоги майнового характеру є можливість її грошової оцінки (визначення ціни позову). Тому, позовна вимога про відшкодування моральної шкоди, якщо вона відшкодовується грішми, іншим майном або в інший спосіб, що передбачає збільшення майнової сфери позивача та підлягає грошовій оцінці, є вимогою майнового характеру.

Варто звернути увагу на постанову Верховного Суду щодо неправомірності стягнення судового збору з обвинуваченого (засудженого), який несе цивільну відповідальність.

Щодо можливості стягувати не тільки судовий збір, а й інші судові витрати у наказному провадженні. З цього приводу склалась різна судова практика (див., наприклад, постанову Господарського суду м. Києва № 79544692 від 01.02.2019). Але з огляду на зміст п. 6 ч. 1 ст. 168 ЦПК – нема перешкод для заявлення відповідних вимог, тим більше, що норми про судові витрати містяться у розділі про загальні положення кодексу. Якщо заявник доведе їх обґрунтованість, відповідність до справи та розумність – такі витрати можуть стягуватися, наприклад, на правничу допомогу та збір доказів.

Для стимулювання використання системи ЄСІТС передбачено (у Законі України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів») включити ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»: при поданні до суду процесуальних документів, передбачених ч. 2 цієї статті, в електронній формі – застосовується коефіцієнт 0,8 для пониження відповідного розміру ставки судового збору (але станом на 01.09.2019 р. відповідні зміни не внесені, хоч вони і не зазначені у прикінцевих положеннях як такі, що вводяться в дію з дня початку функціонування ЄСІТС).

Порядок розподілу та відшкодування судових витрат регламентується виключно ЦПК. Зазначені витрати не є збитками в розумінні ст. 22 ЦК України, не входять до складу ціни позову і не можуть стягуватися як збитки (п. 2 постанови пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 жовтня 2014 р. № 10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах»).

Стаття 133 ЦПК встановлює вичерпний перелік витрат, пов'язаних з розглядом справи: 1) на професійну правничу допомогу (ст. 137 ЦПК). Можливість компенсації витрат на правничу допомогу, є лише якщо представником виступає адвокат; 2) пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів і проведенням експертизи (ст. 139 ЦПК); 3) пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів (ст. 140 ЦПК); 4) пов'язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду

справи або підготовки до її розгляду (направлення адвокатських запитів; отримання доказів тощо). Напевне до цієї категорії належать витрати сторін і їхніх представників, що пов'язані з явкою до суду (ст. 138 ЦПК), оскільки вище вони не згадуються.

Визначені ЦПК види судових витрат є вичерпними, тому на сторони та інших осіб, які беруть участь у справі, не може покладатися обов'язок нести інші витрати, не передбачені законодавством. Склад судових витрат по окремим його видам не є вичерпним. Це питання потребує окремого висвітлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 жовтня 2014 р. № 10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010740-14>.

Голубева Неллі Юріївна

СУДОВІ ВИТРАТИ: ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ

Стаття присвячена дослідженню поняття судових витрат та значення їх справедливого стягнення для цивільного процесу та цивільного обороту загалом, види судових витрат. Проаналізовано особливості визначення розміру судового збору у різних категоріях справ та інші проблеми судової практики.

Ключові слова: судові витрати, судовий збір, немайновий спір, споживачі, витрати, пов'язані з розглядом справи

Голубева Неллі Юрьевна

СУДЕБНЫЕ РАСХОДЫ: ЗНАЧЕНИЕ И ВИДЫ

Статья посвящена исследованию понятия судебных расходов и значение их справедливого взыскания для гражданского процесса и гражданского оборота в целом, виды судебных расходов. Проанализированы особенности определения размера судебного сбора для разных категорий дел и другие проблемы судебной практики.

Ключевые слова: судебные расходы, судебный сбор, неимущественный спор, потребители, расходы, связанные с рассмотрением дела.

Golubeva Nelli

LEGAL COSTS: VALUE AND TYPES

The article is devoted to the study of the notion of legal costs and the importance of their fair collection for the civil process and the civil turnover in general, as well as types of legal costs. The peculiarities of determining the size of the legal costs in different categories of cases and other problems of court practice are analyzed.

The relevance of the study is due to the fact that the institute of the reimbursement of costs has undergone significant changes in the new version of the CPC, the application of legislative amendments causes some difficulties in judicial practice.

The purpose of this article is to analyze the problems of case law when considering issues related to the composition, size of court costs, etc.

The procedure for the distribution and reimbursement of court costs is governed solely by the CPC of Ukraine. These costs are not losses within the meaning of Art. 22 of Civil Code of Ukraine, are not included in the cost of the claim and cannot be recovered as damages (clause 2 of the resolution of the plenum of the High Specialized Court of Ukraine for consideration of civil and criminal cases from October 17, 2014 № 10 "On the application by the courts of the law on court costs in civil cases").

Article 133 of CPC establishes a comprehensive list of costs associated with the case: 1) professional legal assistance (Article 137 of CPC). At the same time, the possibility of reimbursement of legal aid costs is only available if a lawyer acts as a representative; 2) related to the involvement of witnesses, specialists, translators, experts and expertise (Article 139 of CPC); 3) related to the demand for evidence, review of evidence by their location, provision of evidence (Article 140 CPC); 4) related to taking other procedural actions necessary to consider the case or to preparation for its consideration (referral of attorney's requests; receipt of evidence, etc.). Probably this category includes the costs of the parties and their representatives, which are related to the court appearance (Article 138 of CPC).

Key words: court costs, court fee, non-property dispute, consumers, costs associated with the consideration of the case.